

moete uit den bijbel aan ons publiek vertellen." Zij doen alsof er alleen een „lieven" Jezus in het Nieuwe Testament bestaat. Dan zijn volgens hem de „doleerende" eerlijken. „Ik zeg u: die doleerende diaken, die dominee, die pastoor, die hebben gelijk. En hunne christelijke formulieren hebben gelijk, en hunne christelijke dogma's hebben gelijk." Inderdaad wijst Bakels hier een van de wonderplekken der moderne theologie aan. De eer van konsekwent te zijn, mag hem niet worden onthouden.

Maar dit kan mij met zijn boek onmogelijk verzoenen. Dit boek krenkt mij in het heiligste, in het teederste, dat ik heb.

Gelijk hij zich over den bijbel uitlaat, griefft mij tot in mijn ziel. Hij noemt de Schrift een slecht boek. „De grondidee van het Nieuwe Testament is slecht. Want die leer is (zoals we reeds zagen): dat God de niet-Christenen in de verdoemenis laat" (bl. 31). Hij wijdt breed uit over „het peevse in het Nieuwe Testament" (bl. 37). Meedoogenloos is zijn oordeel over de Schrift. Hoort maar. „De bijbel zit stikvol onwaarheden. Zóó vol, zóó vol, dat men hem u als leek eigenlijk niet in handen kan geven. U, argeloze stakker, moogt niet zoo bedrogen worden. Dat kan ik niet dulden. Er sleekt immers in den bijbel nog veel meer onwaarheid dan u, argeloze boy vermoedt... Om maar één dingetje te noemen. Byna alle boeken zijn er misleidend. N.l. pseudopigraphisch. D.w.z. niet geschreven door de auteurs op wier namen ze staan, maar veel later geschreven" (bl. 120). Hij zou dan ook niets liever zien, dan dat de bijbel openlijk door de kerk verbrand werd. „Ik zie een grootach tafereel: den krater van den Vesuvius als een reusachtig amphitheater. De omringende binnenbellingen zijn bezet met honderdduizenden van toeschouwers. En de gekozen Vertegenwoordiger der geloovigen staat in het midden bij den put des kraters en werpt een reusachtigen flietsteen in den put des kraters. Terwijl de honderdduizenden in doodelijk zwijgen voor zichzelf en in zichzelf alle bijbeloof afwerpen. Dat zal nog eens een echte autodafé zijn. Want „autodafé" = acte de foi = geloofsdaad." (bl. 129).

Maar het gruwelijkst is wel de hoon, waarmee hij Christus overlaadt. Zeker, hij waarschuwt wel, dat hij hiermede niet den historischen Jezus bedoelt, doch den Christus van het Nieuwe Testament. Maar voor mij is dit geen tegenstelling. Voor mij zijn de historische Jezus en die van het Nieuwe Testament één. Trouwens, wie de historische Jezus geweest is, Bakels bekent het niet te weten. Maar voor mij is de Christus van het Nieuwe Testament mijn Jezus.

Het is mijn Jezus, die hier wordt aangerand.

En daarom mag, daarom wil ik niet zwijgen.

Gij kunt niet gelooven, met welk een bitterheid Bakels zich over dien Christus uitlaat. Hij heeft den scheldwoorden-schat van ons volk geplunderd om er Christus mee te steunen. „Een kat, die op zijn prooi leest" (bl. 23), „groot kwaad-aardige menschedruivenstaktrapper" (bl. 24), „bögelo, vige toovenaar en goochelaar" (bl. 59), „gepolitoeerde lieverd" (bl. 60), „bloedgeneraal" (bl. 63), „grootmoedenaar" (bl. 99), zieldaar nog slechts enkele schimpnamen, die Bakels onzen Heiland naar het hoofd wil slingeren.

Ja, hij steekt zijn haat tegen Christus niet onder stoelen of banken. Hij brult die uit gelijk eens Voltaire deed.

Ik lees op bl. 26:

... die eindigt met de luidjes tot bloedmoes te trappen.

Die Christus.... weg er mee.

Damnatus sit.

Damnatus."

Op bl. 59:

„O er waren meer staaltjes van te vertellen, van het

slechte en van het satanische van dezen braaf lijkenden

„Christus", die zooveel te afschuwelijker is omdat hij zoo

braaf lijkt. O ik haat dien gepomadeerden lief en „zacht"

lijkenden „Christus", die zoo „zachtmoedig en nederig van

hart" lijkt. Dien gepoetsten Christus consolator, waar de

lui op allerlei plantjes zoo deemoedig de armen naar uit-

strekken.

Ik haat hem."

En op bl. 99:

„Christus" is ten slotte (= aan het Slot): de groote

moordenaar.

Welaan, sinds dit tot me doordrong, kan ik van hem niet

meer hooren praten zelfs.

Ik heb een afschuw van hem."

Meer schrijf ik niet af.

'Is al te erg.

En dan zegt hij nog aan het eind van zijn boek (bl. 180):

„Van het oorspronkelijke boek „Wij — Kelters", zooals

ik het geschreven heb, liet ik bij het gereedmaken der copy

voor de drukpers, de eerste hoofdstukken maar weg. Van

de aldus verslapte copy schrapt mijn vrouw weer eenige

hoofdstukken.

Wat u hier derhalve werd aangeboden is tot tweemaal

toe verslapte grog, en heel mak."

Ge behoeft niet te vragen, wat voor godasterlijks er

nog in hem broedt en nog niet tot niting kwam.

Het is niet om in te denken.

Spreekt niet fel en bitter de geest van den Antichrist

uit zijn mond?

Maar wat nu het verwonderlijke is.

Dat Bakels hoven ieder hoofdstuk schrijft: in naam van God.

Dat hij op den titel het al uitroept: Ja, „om de eere Gods".

Dat hij verzekert: „Het doel van mijn boek is: de eer

van God en de eer van den martelaar Jezus te herstellen

en te handhaven" (bl. 27).

Dat hij, excentriek mensch als hij is, op de laatste blad-

zijde van zijn boek dit gehed onderstaven plaatst:

„Uit Uw naam heb ik gesproken.

En U roep ik aan, o God."

Of ik geloof, dat hij dit meent?

Ja, dat geloof ik.

Bakels wil geen Godloochenaar zijn. Hij houdt vast aan

de trits: God, deugd en onsterfelijkheid. Maar hij verwerpt

den Christus als Gods Zoon.

Alzoo meent hij Gode een dienst te doen.

Daardoor herinnert hij aan een man uit het door hem

zoo gehate Nieuwe Testament.

Die blaasde dreiging en moord. (Hand. 9:1).

Die was lasteraar, evenals Bakels (1 Tim. 1:13).

Die meende ook voor de eer van God op te komen

door den naam van Jezus van Nazareth tegenstand te bieden.

(Hand. 26:9).

Maar Christus, de „harde Heer" verscheen hem op den

weg naar Damascus en was hem genadig.

Die Christus leeft nog.

In nog dezelfde van voorheen.

Hij kan Bakels ook veranderen.

O, dat dit eens gebeurde.

Dan zal Bakels niet meer wenschen, dat de bijbel ver-

brand werd.

Dan zou hij er alles voor over hebben om zijn eigen

boek „Wij kelters" te verbranden.

Wat ik u aanraad?

Dit boek te lezen?

Ik zou willen vragen, als men u vertelde, dat Saulus

godasterlijken uitbraakte, zoudt gij dit dan interessant

vinden en er uit nieuwsgierigheid naar gaan luisteren?

Wat gij voor dien Saulus zoudt doen, doet dit ook voor

Bakels.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

De Poststaking.

Maak eens een vuist als je geen hand hebt! Lever eens Persschouw, als je bijna geen post krijgt! Ik verkeer op het oogenblik in het weinig benijdenswaardige geval, dat zoo goed als geen weekblad mij nog heeft bereikt. Ja, per abuis ontving ik vanmorgen (Dinsdag 12 October) een onbestelbaar exemplaar van no. 2 van „De Reformatie." Ik hoopte en vertrouwde wel, dat dit nummer bestond, maar ik wist het nog niet. De poststaking zal ons nog wel een poosje op naweeën vergasten. En och, voor een pers-schouwer is het het ergste nog niet. Die slaat er zich nog wel doorheen. Maar wie zal het berekenen, hoeveel leed door het uitblijven van brieven in de gezinnen is gebracht, hoeveel ernstige aangelegenheden hopeloos in de war zijn gestuurd!

Het was te verwachten, dat de rechtsche pers eenstemmig zou zijn in haar afkeuring over deze staking. Zijn er sociale misstanden bij de post, die moeten uit den weg geruimd. Maar dit is de manier niet.

Wel geeft het ons te zien, wat heil ons van „Socialisatie" is beschoren. De poststrijden zijn een gesocialiseerd bedrijf!

Eenigszins belangrijk persuitingen over onze „Reformatie" zijn mij ditmaal niet ter kennis gekomen.

Aanvulling der Belijdenis.

„De Heraut" verscheen gelukkig op 'tappel. Maar die werd mij niet door de post bezorgd. Daarin doet Prof. H. H. Kuyper onderzoek naar het vaderschap van de idee om tegen enkele dwalingen een getuigenis te doen uitgaan en de aanvulling der belijdenis te beperken tot een drietal punten. De weltevreden vader (of moeder, zoo gij wilt) blijkt de particuliere Synode van Friesland (Noordelijk gedeelte) te zijn.

„Deze Synode sprak uit, dat er belangrijke artikelen in onze Belijdenis waren, met name die handelen over de H. Schrift (Art. II—VII), over het onderscheid en de merkteekenen der ware en valsche kerk (Art. XXIX) en over het ambt der Overheid (Art. XXXVI) die niet meer op de hoogte zijn van de behoefte dezer tijden en ook niet altijd duidelijk en volledig meer het gevoelen der Kerken vertolken betreffende de eenheid en pluriformiteit der Kerk, de verhouding van Kerk en Staat en de tegenstelling van de Souvereiniteit Gods met de dusgenaamde Volks- en Staatssouvereiniteit, en stelde daarom aan de Generale Synode voor, met name ten opzichte van deze drie stukken tot een duidelijke omschrijving te komen van wat onze Kerken belijden. Voorts toonde ook deze Synode wel een open oog te hebben voor het gevaar, dat school in het opkomen van nieuwe en het weer opleven van oude dwalingen, zooals theosofie, spiritisme enz., maar ze wees niet minder nadruk op de bedenkelijke teekenen in de levenspraktijk die zich hier en daar voordeden en die getuigen van een uitwisseling der grenzen tusschen kerk en wereld en neiging tot wereldgelijkvormigheid. Ze stelde daarom voor, aan de Generale Synode tegen deze genoemde dwalingen in de leer en afwijkingen in het leven een wel beredeneerd getuigenis te doen uitgaan. Een uitbreiding en aanvulling der Belijdenis zelf met het oog op al deze nieuwe dwalingen wenschte de Synode van Friesland (Noord) dus niet. Ze achtte daarvan een getuigenis aan de Kerken genoeg. De aanvulling van de Belijdenis moest zich bepalen tot de genoemde artikelen en moest dienen om, waar deze artikelen niet volledig en niet duidelijk het gevoelen der Kerken meer vertolken, tot een duidelijker omschrijving te komen. Het motief, dat reeds bij den kerkeraad van Amsterdam (Zuid) op den voorgrond had gestaan, kwam hier eerst tot zijn volle recht.

Napleiten.

„De Zeeuwsche Leeuw", waarvan Ds. J. B. Netelembos hoofdredacteur is, is aan het napleiten over de procedure-Netelenbos ter Synode.

Men leze:

„Ds. Netelembos is veroordeeld om een bepaalde uitlegging der belijdenis, met name van art. 4 en 5, om een bepaalde opvatting van de ingaving der H. Schrift. Die artikelen noemen die opvatting niet. Men kan haar er niet in lezen. Zij zeggen alleen, dat de verschillende Bijbelboeken Canoniek en van God zijn. Hoe ze van God tot ons zijn gekomen, daaromtrent geven ze geen uitsluit.

De Synode echter meende te weten, hoe; ze zijn namelijk letterlijk geïnspireerd, ingegeven. Of ds. N. nu al wees op tegenstrijdigheden in den Bijbel enz., die het geloof in de Schrift allerminst in den weg staan, ons haar betrouwbaarheid niet ontnemen, maar die toch luid protesteerden tegen de leer eener letterlijke ingaving — dat deed er niet toe: de Synode was haar toegedaan en Netelembos moest dus uit de Kerk.

Op de massa zal het wel indruk maken, als straks het rapport verschijnt en dergelijke punten naar voren brengt. Die massa zal tijd noch lust hebben, het alles aan de Ned. Gel. Bel. te toetsen. De Synode mag rekenen op haar goedkeuring.

Of alle Synodeleden, stol zelfs Netelembos heeft ongelijk, daarom vrij uitgaan? 't Mag betwijfeld worden. De massa weet niet alles. Als ze wist, hoe de ééne hoogleeraar aan de Vrije Universiteit Joh. 8:2—11 onecht verklaart, de tweede Marc. 16:9—20, de derde 1 Joh. 5:7, als ze dat wist, zou ze dan zonder meer berusten in het vonnis over Netelembos?

Wat de Synode aangaat: zij werd gedreven door

den zweespelag van prof. Honig van Kampen, een man, die nog staat op het afgedankte standpunt der mechanische ingaving en het zelfs mogelijk achtte, dat Mozes Grieksch en Paulus Fransch zou hebben gesproken onder de inwerking van Gods Geest. Wat toch was het geval? Ds. Netelembos werd ontvangen door een commissie uit de Synode, maar alle Synodeleden hadden toegang tot haar samenkomsten, dus ook prof. Honig. Toen de 19 vragen, die de commissie aan ds. N. had voorgelegd en door hem schriftelijk beantwoord waren, zonden besproken worden, vroeg prof. Honig den voorzitter der commissie, of hij ook vragen mocht stellen. De voorzitter, dr. De Moor, antwoordde heel correct, dat dit niet aanging, aangezien prof. Honig geen lid der commissie was, maar voegde er, minder gewenscht, aan toe, dat hij de vragen van prof. H., indien door hem, voorzitter, gewenscht, wel aan ds. N. zou willen voorleggen. Dit nu was niet alleen incorrect, omdat prof. H. niet in de commissie zat, maar ook zeer ongewenscht, aangezien prof. H. eenmaal voorzitter was van de commissie tot colloquium en dus in dien zin partij tegen ds. N. 't Was dan ook te begrijpen, dat prof. Geesink protesteerde. „We hebben nu" — sprak hij ongeveer — „in de schriftelijke door ds. N. beantwoorde vragen eene nieuwe basis van bespreking der quaestie; laat ons nu geen dingen van meer dan een jaar geleden oprakelen".

Maar het hielp niet. Aan prof. Honig werd het stellen van vragen toegestaan, en dr. De Moor nam ze haast alle over. Zoo viel, trots de zeer bevredigende beantwoording der 19 vragen, het vonnis ten nadeele van ds. N. uit."

En in een volgend nummer:

Dr. De Moor schrijft ons, naar aanleiding van ons vorig artikel, dat „het ons schijnt ontgaan te zijn, hoe hij, als voorzitter der Synodale Commissie, gezegd heeft, aan niemand buiten die commissie het woord te zullen geven behalve aan partijen in dit geding, waartoe hij ook de leden der commissie-Honig rekende". „Hij noemde" — schrijft hij — „als zodanig behalve hem de Zeeuwsche afgevaardigden, en behield zich het recht voor, te beoordeelen, of de vragen, als ter zake dienende, mochten gesteld worden".

Inderdaad, dit is ons ontgaan. Ware het anders geweest, ds. Netelembos zou wel levendig getoetst hebben, dat hij, ontvangen in eene door de Synode voor zijne zaak speciaal benoemde commissie, nu ook nog genoodzaakt werd te antwoorden op vragen, die zij goed vond door anderen, buiten haar, te laten stellen, gelijk het hem nog altijd spijt, dat hij zijn protest niet op dat van prof. Geesink liet volgen.

Dat dr. De Moor die toelaatbaarheid dier vragen „naar zijn beste weten beoordeeld heeft", gelijk hij ons schrijft, trekken we geen oogenblik in twiifel. Zijne leiding was dan ook in elk opzicht hoogst correct, maar waar we aanmerking op maken, was alleen, dat hij prof. Honig toeliet, vragen te doen. Nu we weten, dat hij vooraf niet alleen prof. Honig, maar al de leden der commissie-Honig en den Zeeuwschen afgevaardigden daartoe gelegenheid bood, wordt ons bezwaar nog vergroot.

Zulk napleiten kan niet genoeg betreurd.

Vergissen we ons, of heeft Ds. Netelembos niet zelf ter Synode zijn dank uitgesproken, dat hij zoo broederlijk en hoffelijk was behandeld?

Waarom dan dit weer ingeslikt?

Het is wel opmerkelijk: toen ds. N. met de commissie-Honig had beraadslaagd, scheidde men onder den indruk, dat Ds. N. in ieder geval toestemde, dat hem recht was wedervaren. Maar kort daarop bracht hij in: deze commissie had geen vat op hem, totdat het eenige predikant-commissielid hem de vraag stelde: hoe denkt gij over het Hooglied?

En nu krijgt men weer iets dergelijks.

Eerst ontbrak er aan de correctheid van behandeling ook naar het oordeel van Ds. Netelembos niets. Zoo dacht men. Helaas! Thans wordt er weer op afgedongen en moet prof. Honig het ongeden.

Wat ons echter het meest bedroeft is zijn verdachtmaking tegen de professoren der Vrije Universiteit. Hij weet evengoed als wij — hij kan dit ten minste weten — dat ieder hunner de onfeilbaarheid der gansche Schrift van harte aanvaardt en alle Schrifteritiek verworpt.

Waarom — kost wat kost — naar mede-slachtoffers gezocht?

Pas trop de zèle!

Deze uitdrukking — ze beteekent: te veel ijver kan ook kwaad! — is ook ontleend aan „De Heraut" en wel aan dat gedeelte, dat sinds prof. Geesink het redigeert een der grootste aantrekkelijkheden van dit uitnemende Orgaan uitmaakt. Prof. G. geeft daarin een zeer waardeerende beoordeeling van Anthonia Margaretha's bekende boek: De Predikantsvrouw. Een paar bedenkingen heeft hij echter. O.a. ook deze:

„'n Bedenking van anderen aard, die ik tegen dit boek heb, is, dat de schrijfster het predikantsvrouwje, door zichzelf als voorbeeld te stellen, wel wat al te hard aan 't werk zet. Die bedenking mocht zoo bij mij opkomen onder de lezing van h. VIII Het Vereenigingsleven, na dat over al den anderen arbeid in de eerste Gemeente waartoe het vrouwje wordt opgewekt. Zij moet toch niet alleen een werkzaam aandeel nemen in den arbeid van 'n Moesjes- en Jongedochtersvereniging door als presidente er de leiding van op zich te nemen, maar ook een „Zusterkring" ter oefening „van elkan-

ders zorgen te verlichten" trachten te organiseren. En wanneer ik dan in h. XIII Achter het

freo
pred
wau
als
Jan
er o
Ma
maal
toek
ook
meid

Zoo is
hij mag
moet zw
een mag
wegnem
Het geb

Van h
waarmee
bezit ik
van dat
Honig, d
mystiek.
raad:

Eo
verse
vraag
make
Vord
Welk
lijks

te bo
heb i
in m
stude
het k
maal
den v
Verve
zicht
het l
om C
forme
gebon
hield
fermi
verba
Fabia
Bij
een r
lijk k
gedac
den b
gaand
zal te

Gezond
velerlei
't mysteri
Spiritism
wel uit
„Ons c
Spiritist
sche seun
80-jarige

'k H
zoon
noodi
mijn
Ja ze
was
wijls
gema
mij
kwam
hij be
Welke
je hie
zoodr
alles
onder
verlan
hier
Woos
in ee
nooit
eetuwi

Wij
in ha
met je
aan d
kan i
op aa
En m
voran
hem
hij zo
Wij
gebru
Toe
ons k
die b
van.

Kijs
Wie
'n
goede
Ik ko
helaas

Zegt de
dat in ee
densch

umpen, een
standpunt
is mogelijk
is Fransch
erking van
De Nete.
missie uit
adden toe-
rof. Honig,
aan ds. N.
beantwoord
prof. Honig
ok vragen
Moor, ant-
aangezien
was, maar
dat hij de
voorzitter,
voorleggen.
d prof. H.
zeer onge-
zitter was
us in dien
ok te be-
We heb-
schrifte-
nieuwe
nu geen
spraken".
werd het
De Moor
s de zeer
n, het von-

siding van
it onigian
dale Com-
a die com-
halve aan
de leden
emde" —
de Zeeuw-
recht voor,
dienende,

het anders
dig gepre-
eene door
emde com-
antwoor-
anderen,
het hem
et op dat

ier vragen
gelijk hij
in twijfel
ht hoogst
aken, was
a te doen.
een prof.
Honig en
eligenheid

ard.
ubos niet
at hij zoo

t de com-
nen onder
oestemde,
rt daarop
a vat op
ield hem
Hoogheid?

in behan-
etelenbos
wordt er
het ont-

verdacht-
iversiteit,
i dit ten
lbaarheid
t en alle

de-slacht-

zèle!

veel ijver
Herant".
Geesink
lijkheden
G. geeft
ling van
redikants-
ter. O.a.

tegen dit
redikants-
e stellen,
bedenking
zing van
dat over
te waar-
toch niet
en arbeid
ging door
te nemen,
van elkan-
organisat-
ter het

front op pag. 144 van een tijd lees die voor het predikantsvrouwe in de toekomst kan aanbreken, waarop de dokter zegt: „Hoor eens, mevrouw, als u zoo voortgaat, is u versleten vóór uw tijd, dan helpt al uw dokters niets... dan gaat u er onder...". — een tijd waarvan Anthonia Margaretha schrijft: „dien heb ook ik doorge- maakt". — dan ben ik, bij sterk begeeren, dat toekomstige predikantsvrouwen dit boek zullen lezen, ook sterk geneigd ze toe te roepen. „m'n lieve meid, denk er om, pas trop de zèle!"

Zoo iets wil van prof. G. gezegd zijn. Trouwens, hij mag veel zeggen, waarover een ander voorzichtig moet zwijgen. Dat gaat meer zoo in het leven. De een mag de appels uit 's buurmans tuin gerust wegnemen. De ander mag er nog niet naar kijken. Het geheim der persoonlijkheid werkt daarin.

Oefeningen in de Godsvrucht

Van het ernstig en ongetwijfeld ook geestig woord, waarmee prof. Geesink dit jaar de colleges opende, bezit ik jammer genoeg geen verslag meer. Wel van dat, waarmee zijn lotgenoot uit Kampen, prof. Honig, de „lessen" aanving. Het ademde kostelijke mystiek. Hij gaf aan de studenten den geestelijken raad:

Een theologisch student moet zich beproeven uit verschillende gezichtspunten. Voorop ga de levensvraag: Blijkt uit de vruchten, dat ik het zaligmakend geloof bezit? Daarna rijzen de vragen: Vorder ik in de genade of vernichter ik daarin? Welke zijn mijne boezemzonden en span ik dagelijks in Christus' kracht mijn wil om ze ten onder te houden? Ben ik waarlijk aller zonden vijand en heb ik lust in al Gods geboden? Ben ik geïrouwd in mijne studie, in mijn omgang met mijne medestudenten, in het gebed, in het Schriftlezen, in het kerkgaan, in het gebruik van het Heilige Avondmaal, in het bezoeken van verder gevorderden op den weg des levens, en in de geestelijke oefeningen? Vervolgens onderzoekt hij zich voor Gods aangezicht, of hij zich waarlijk geroepen gevoelt tot het herdersambt, of hij bereid is als het moet om Christus' wil alles te verdueren, of hij de gereformeerde belijdenis van harte beaamt, of hij zich gebonden gevoelt aan Gods volk, of hij waarlijk liefde koestert voor de Kerk des Heeren en ontferming voor wie leven zonder Christus. In dit verband wees Spr. op het schoone boekje van prof. Fabius over Dr. Mr. W. van den Bergh.

Bij deze zelfbeproeving wachtte men zich voor een rusteloos geslingerd worden en een onschijnbaarlijk koesteren van onzekerheid. Eveneens voor de gedachte, dat we heel ons leven lang genoeg zouden hebben aan wat voor jaren plaats greep. Voortgaande bekeering is noodig. Slechts wie volhardend zal tot het einde toe, zal zalig worden.

Spiritistische Manifestatie

Gezonde mystiek is het beste wapen tegen de velerlei mystieke righeden van onzen tijd. Trek naar 't mysterieuze drijft menig een in de armen van het Spiritisme. En wat geestesvoedsel dat schaft, blijkt wel uit 't volgende staaltje.

„Ons orgaan", uitgave van de Vereeniging van Spiritisten „Harmonia" verhaalt van een spiritistische seance, waarin een voor enkele jaren gestorven 80-jarige vrouw opkwam. Zij deelt mede:

„Ik had 3 dochters, die zijn allen getrouwd en mijn zoon is ook getrouwd. Zij hadden moeder niet meer nodig; ik kon niet met een gerust hart heengaan naar mijn man. Hebt u hem al gezien? was onze vraag. Ja zeker, ik heb hem direct ontmoet. Mijn man was vroeger geen geloovige. Ik heb mij daar dikwijls ongerust over gemaakt en hem er attent op gemaakt. Het was een beste man, maar dat maakte mij altijd zoo bezwaard. Maar toen ik bij hem kwam, is het mij zoo meegewallen. Ik mocht direct bij hem blijven. Wij genieten nu weer samen alles. Welke genietingen zijn dat? vroegen wij. Je voelt je hier weer jong en flink, weer levenslustig. En zoodra wij ons weer beter gevoelen, zien wij weer alles door een gouden bril. Alles wat wij hier ondervinden is schitterend en bevredigt al onze verlangens. Het is moeilijk weer te geven, wat ik hier zie. Het zijn zulke mooie natuurfenomenen. Woont u met uw man in een huis? Ik woon niet in een huis. Eigenlijk weet ik 't niet; ik heb er nooit aan gedacht. Ik zie boomen en bloemen, eeuwige zon, kindertjes.

Wij informeerden nu naar haar werkzaamheden in haar tegenwoordige omgeving. Ik spreek dikwijls met jonge vrouwen, die hun moeder missen en nog aan de aarde hangen en dan denk ik wel eens: nu kan ik geen moeder meer zijn voor mijn kinderen op aarde, nu zal ik het maar voor hen hier zijn. En mijn man, o, u moet hem hooren. Hij is zoo veranderd; zijn inzichten zijn zoo gewijzigd. Ik kende hem bijna niet meer. Ik vond het heerlijk, dat hij zoo veranderd was.

Wij vertelden haar nu, dat zij van een medium gebruik maakte en legden haar dat eenigszins uit.

Toen zeide zij: Zijn dat dan menschen die met ons kunnen omgaan? Ik hoor wel eens van anderen, die bij u geweest zijn. Zij weten er nog zoo weinig van.

Kijk, ik moet gaan.

Wie zegt dat?

„n Vreemde dame. Ze zegt, 't middel is niet in goede conditie. (Het medium was zeer verkouden). Ik kom nog wel eens terug. (Tot heden toe is dit helaas nog niet gebeurd).

Zegt de Synode in haar „Getuigenis" niet terecht, dat in een verschijnsel als het Spiritisme de heidensche religies herleven?

Tagore.

Een andere ziekelijkheid van onze dagen is het dwepen met al wat uit het Oosten komt. Vandaar dat verschijnselen als theosofie en buddhisme in zekere kringen zoo sterk de aandacht trekken. Voor een paar weken was Dr. Rabindranath Tagore, de dichter-denker uit Bengalen, het voorwerp van veler adoratie in ons land. Waar hij kwam, werd hij in de watten gelegd. 't Was onder „intellectueelen" en ook in de pers „Tagore" wat de klok sloeg.

Welke grieven hij ook tegen het Westen en zijn beschaving had, hij heeft er niet over te klagen, dat hij niet tropisch genoeg is ontvangen.

Over zijn eerste optreden in het gebouw der Vrije Gemeente ontleenen we aan het verslag van de „N. Rott. Ct." het volgende:

„De zaal had een feestelijk aanzien. Het spreekgestoelte en zijne omgeving was versierd met Oostersehe tapijten, palmen, enkele witte chrysanten, en tegen dezen kleurigen achtergrond glansde het zachte licht van hooge kaarsen."

Eerbiedig stond de commissie van ontvangst hem bij den ingang van het gebouw op te wachten. En dan:

Toen de geëerde de overvolle zaal binnentrad, rozen alle aanwezigen van hunne plaatsen op. Dr. Tagore was gekleed in een wijd zijden gewaad; op zijn hoofd droeg hij een hooge, zwartfluweelen barret; in zijne uiterlijke verschijning herinnerde hij zoo aan een Russischen pope. Zijn magere, zachtmoedige profetiekop met de lange grijze haren is uit de portretten die nu weer den laatste tijd van hem verschenen zijn voldoende bekend.

Het onderwerp voor dien avond was: „Eenige mystici van Bengalen." Omtrent zijn voordracht wordt de opmerking gemaakt:

De spreker las zijne rede voor van het papier met boog geluid in de Engelsche taal, de taal waarin hem ook het welkom was toegeroepen. Met de eene hand hield hij manuscript van zijne rede dicht onder zijne met een lorgnet gewapende oogen, die hij zelden opsliep; met de andere maakte hij expressieve gebaren ter ondersteuning van zijn betoog. Hij is meer een gevoelig dan een krachtig spreker.

De lorgnet dankte hij natuurlijk niet aan het Oosten, maar aan het Westen. Je prends mon bien où je le trouves.

In Utrecht hield hij een lezing over: „De Boodschap van het Woud." Niet onaardig teekent hij daarin het verschil tusschen het Oosten en Westen — weder volgens het verslag van de „N. R. Ct." als volgt:

De historische omgeving van het Indische verleden is het bosch, een omgeving, die haar invloed heeft doen gelden op de geheele klassieke Indische letterkunde, zoowel op haar epische als dramatische gedichten. Deze omgeving moet echter niet beschouwd worden als een louter physisch feit, evenmin als de zee een louter physisch feit is geweest in de historische ontwikkeling van de Noord-Europeesche volkeren. Deze zee immers, benevens haar stoffelijke invloed, heeft hare kustbewoners aangewakkerd tot het vechten, eerst met hunne mensche-lijke vijanden, later tegen ziekte, moeilijkheden, den dood en talrijke geestelijke vijanden.

Wat nu, zoo ging spr. voort, is het groote verschil tusschen de levensopvatting van het Oosten en die van de Westersche volkeren? De zee leert een evangelie van conflict, het bosch een evangelie van harmonie tusschen den mensch en de natuur. Tegen de zee moest men toch altijd vechten, dikwijls om het leven. In het bosch daarentegen vond de mensch, zonder het te vragen, al de materialen voor het leven: brandstof, timmerhout om te bouwen, vruchten om te eten. Het scheen alsof hier de nadruk werd gelegd, niet op het verschil, maar op de eenheid der schepselen.

De Westersling beschouwt de wereld als iets, waaruit hij het een of ander voordeel moet zien te trekken. Zijn idealen zijn eerst de kennis, en ten tweede de materiele macht door die kennis verkregen. Nu is deze zienswijze niet onwaar, maar zij is niet volledig. Zoolang wij de wereld als iets vreemds aan ons blijven beschouwen, zullen wij nooit tot haar ware wezen doordringen. De zienswijze van Indië mag aldus gesteld worden: zij zoekt ten eerste het leven, ten tweede de kennis, en ten derde de liefde; het hoogste doel van ons leven hier op aarde is niet om er voordeel van te trekken, maar om ons er mede te vereenzelven. Zij, die de liefde en haar macht vermeniden, en zich aan eigen belang en utiliteitsbegrippen overgeven, zullen eerder of later tot een ramp komen.

Meestal eindigde hij zijn lezingen met een modern preekje over de liefde. Hij wil Oost en West tot elkander brengen. Maar als ik het wel begrijp, zou dit hierop moeten neerkomen, dat het Westen moet werken en de vrucht van zijn werken aan het Oosten afstaan om dat in de gelegenheid te stellen passief te blijven en voort te droomen en aan het Westen te kunnen vertellen hoe prachtig het gedroomd heeft.

Tagore heeft dan ook een eigen opvoedingsideaal, waarvoor hij zijn lezingen gecollecteerd werd. Hij hoopt dit met Westers geld te kunnen verwezenlijken.

Hij heeft ook een school. Daarover heeft zijn secretaris, de heer Pearson, den dames en heeren ingelicht. „Het Handelsblad" meldt in zijn verslag:

De kinderen worden in de school, die een inter- naat is, gewekt door een klein koor van zingende kinderen en als ze op zijn, gaan ze gewoonlijk

bloemen halen voor hun onderwijzers. Dogmatisch godsdienstonderwijs wordt er niet gegeven, omdat dr. Tagore van oordeel is, dat de godsdienst niet van buitenaf kan worden aangebracht, maar dat ze van binnenuit moet groeien en die zal groeien, omdat de ziel van het kind is als een bloem, die zich, als zijn tijd gekomen is, vanzelf ontsluit.

Iederen ochtend en iederen avond is er een kwartier gewijd aan „stilteoefening".

Bij dat kwartiertje voor meditatie wordt heelmaal niet verwacht, dat de kinderen over een diepzinnig religieus onderwerp zullen nadenken, maar in de hun aangeboden mogelijkheid om stil te kunnen zitten en na te denken, komt in ieder kind de voor hem juiste en noodzakelijke ethische gedachte. Na de meditatiepauze zingen de leerlingen sanskrit mantras, waardoor hun heele wezen in trilling wordt gebracht. Dr. Tagore geloof, dat het onderbewustzijn (vooral van het kind) daarvan ten eerste profiteert. Als Tagore zelf onderwijs geeft, zijn zijn woorden zoo, dat kinderen, die in een geheel andere omgeving hebben geleefd, hem volkomen begrijpen. Dwang bestaat er in geen enkel vorm: het heet er niet: je moet muziek of dit of dat leeren, maar er is gelegenheid om te leeren. Ook is er leerrooster noch leerplan of klasse- indeling.

De leerlingen zijn wel ingedeeld in groepen, maar als het voor een leerling goed is, dat hij bij een andere groep komt, dan wordt hij daarbij ingedeeld. Op zijn eersten bezoeken was er juist vacatie, de prachtige maan trok de jeugd naar buiten, waar ze samen liederen zongen en elkaar Oostersehe verhalen vertelden. De discipline wordt in de school gehandhaafd door een stelsel van selfgovernment, zooals men dat ook in Europa kent. De beste bezigheid acht de school die welke in nauw ver- band staat met socialen arbeid.

Idyllisch eigenlijk!

Op de vraag van een der aanwezigen of de kin- deren na het doorloopen der school gereed zijn voor de Universiteit, antwoordt de heer Pearson, dat dit inderdaad moeilijkheden oplevert, dat de school weleens een compromis sluit, maar dat hij persoonlijk, als zijnde dít in strijd met het wezen der school niet toejuicht.

Ook hier gaat dus de natuur boven de leer.

Toch heeft men hierin meer dan paedagogische hervormingspogingen te zien, zooals ook West-Hill en Montessori-methode ons leeren kennen.

Tagore's optreden, hoe Oostersch-fascineerend (betooverend) ook heeft een anti-christelijke strekking. In een interview liet hij duidelijk uitkomen, dat de vermaterialiseering van het Westen te wijten is aan het Christendom.

Het troetelen van Tagore is daarom volstrekt niet onschuldig.

Met instemming las ik dan ook in „Bergopwaarts":

In een persoonlijk gesprek dat ik met hem mocht hebben, heeft die bekoring ook op mij vat gehad. Maar de wijze waarop hij sommigen die bekoring aangroeide tot vereering, als tegenover een profeet, die een soort Evangelie kwam brengen en onge- hoorde dingen verkondigen, maakt zijne verschijning in Nederland toch wel bijzonder opmerkelijk.

Zijne verschijning heeft ongetwijfeld iets profetisch, en het voor ons vreemde klimaat zijner rythmische woorden trekt aan.

Maar als ik zijne dichtertelijke taal naar den wijs- geerig-religieuzen inhoud onderzoek, dan maakt zijne prediking een armelijken indruk tegenover het Evan- gelie.

De leer van liefde en evenwichtigheid, die door velen als een nieuw Evangelie uit Tagore's mond begeerd werd opgevangen, is ons, beter ge- fundeerd, reeds eeuwen uit het Nieuwe Testa- ment bekend. En ik heb zoo het vermoeden, dat niet weinigen die aan Tagore's lippen hingen, en die nog nooit hoorden van wat in Joh. 13 tot 16 staat, noch 1 Corinth. 13 kennen, in verrukking zouden zijn geraakt, als Tagore die hoofdstukken uit het Nieuwe Testament had voorgedragen. Want wat daar staat, overtreft de wijsheid van Tagore. Maar men kent het niet en drinkt de halfverstane woor- den van den Indiër in als de hoogste wijsheid. HEPP.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Drietal te:
Zeist (2e pred. plaats), R. E. v. Arkel te Soest, C. Bouma te Hoofddorp en G. R. Kuyper te Haarlem.

Tweetal te:
Beilen, H. A. Kievits te Midwolde en D. Steenhuis te Lop- persum.

Jutrip-Hommerts, W. F. C. v. Heijdingen te Surhuizum en H. Moolhuizen, cand. te Rotterdam.

Stadskanaal, H. de Bruyn te Nieuwendijk en L. van Wijk te Ede.

Winsum (Fr.), J. Kruger te Maarssen en A. G. Wolff te Loenen.

Beroepen te:
Blokzijl, E. C. v. d. Laan te Lellum.

Kootwijk, E. J. van Voorst te Numansdorp.

Schiphuiden, H. Moolhuizen, cand. te Rotterdam.

Stadskanaal (Fekelderweg), W. Fokkens, 2e Excoërmoud.

Winsum, A. G. Wolff te Loene.

Zeist (2e pred. plaats), G. R. Kuyper te Haarlem.

Aangenomen naar:
Doersburg, J. B. Jansen te Zevenhuizen.

Bedankt voor:
Breukelen, Dr. S. O. Loos te Den Haag.

Delft, A. Hoeneveld te Nijkerk.

Oude-Pekela, H. P. M. G. de Walle te Zaamslag.

Pernis, M. Post te Nieuw-Dordrecht.

Siddeburen, J. Hoekstra te Ten Post.

Uist, P. Hekman te Gorredijk.

Afscheid van:
Amsterdam, J. C. de Moor, Tekst Jeremia 17:16.

Bedum (B), H. Ormel, als voorganger, Tekst Hand. 20:32.

Leerdam, S. O. Los, Tekst Jer. 17:16.